

The Dow Chemical Company a další

v.

Evropská komise

„Hospodářská soutěž – Kartelové dohody – Trh butadienového kaučuku a styren-butadienového kaučuku vyrobeného emulzní polymerizací – Rozhodnutí, kterým se konstatuje porušení článku 81 ES – Přičitatelnost protiprávního jednání – Pokuty – Závažnost a doba trvání protiprávního jednání – Přitěžující okolnosti“

Rozsudek Tribunálu (prvního senátu) ze dne 13. července 2011 II - 4538

Shrnutí rozsudku

1. *Hospodářská soutěž – Pravidla Společenství – Protiprávní jednání – Přičtení odpovědnosti – Mateřská společnost a dceřiné společnosti – Hospodářská jednotka – Kritéria pro posouzení*
(Články 81 ES a 82 ES)
2. *Hospodářská soutěž – Pravidla Společenství – Protiprávní jednání – Přičtení odpovědnosti – Mateřská společnost a dceřiné společnosti – Hospodářská jednotka – Prostor pro uvážení Komise*
(Články 81 ES a 82 ES)
3. *Hospodářská soutěž – Správní řízení – Rozhodnutí Komise, kterým se konstatuje protiprávní jednání – Povinnost Komise předložit důkaz protiprávního jednání a doby jeho trvání – Dosah důkazního břemene*
(Článek 81 odst. 1 ES)

4. *Hospodářská soutěž – Pokuty – Výše – Stanovení – Kritéria – Závažnost protiprávního jednání – Měření skutečné schopnosti způsobit újmu na dotčeném trhu*
(Články 81 ES a 82 ES; sdělení Komise 98/C 9/03, bod 1 A, první až čtvrtý pododstavec a šestý pododstavec)
5. *Hospodářská soutěž – Pokuty – Výše – Stanovení – Kritéria – Závažnost protiprávního jednání – Posouzení podle povahy protiprávního jednání – Velmi závažná protiprávní jednání*
(Článek 81 ES; sdělení Komise 98/C 9/03)
6. *Hospodářská soutěž – Správní řízení – Oznámení námitek – Nezbytný obsah – Dodržování práva na obhajobu*
(Články 81 ES a 82 ES)
7. *Hospodářská soutěž – Pokuty – Výše – Stanovení – Rozdělení dotyčných podniků do různých kategorií – Zohledněný obrat*
(Článek 81 odst. 1 ES; sdělení Komise 98/C 9/03, bod 1 A)
8. *Hospodářská soutěž – Pokuty – Výše – Stanovení – Kritéria – Odrazující účinek pokuty*
(Článek 81 ES; sdělení Komise 98/C 9/03)
9. *Řízení – Náklady řízení – Nahraditelné náklady řízení – Pojem*
(Jednací řád Tribunálu, článek 91)

1. Ve zvláštním případě, kdy mateřská společnost vlastní 100% kapitálu své dceřiné společnosti, která porušila pravidla hospodářské soutěže, může tato mateřská společnost vykonávat rozhodující vliv na chování této dceřiné společnosti, a dále existuje vyvratitelná domněnka, podle níž uvedená mateřská společnost skutečně vykonává rozhodující vliv na chování

své dceřiné společnosti. Za těchto podmínek postačí k předpokladu, že mateřská společnost vykonává rozhodující vliv na obchodní politiku své dceřiné společnosti, aby Komise prokázala, že veškerý kapitál této dceřiné společnosti je vlastněn její mateřskou společností. Komise následně může činit mateřskou společnost solidárně odpovědnou za uhrazení

pokuty uložené její dceřiné společnosti, s výjimkou případu, kdy tato mateřská společnost, které náleží danou domněnku vyvrátit, předloží dostatečné důkazy způsobilé prokázat, že její dceřiná společnost jedná na trhu samostatně.

2. Přičtení protiprávního jednání porušujícího pravidla hospodářské soutěže mateřské společnosti je možností ponechanou na posouzení Komise. Pouhá skutečnost, že Komise ve své dřívější rozhodovací praxi dospěla k názoru, že okolnosti určitého případu neodůvodňují, aby chování dceřiné společnosti bylo přičteno její mateřské společnosti, neznamená, že je povinna učinit stejný závěr i v pozdějším rozhodnutí.

Vyvrátit tuto domněnku musí mateřská společnost tím, že prokáže, že její dceřiná společnost určuje svou obchodní politiku samostatně, takže s ní netvoří jedinou hospodářskou entitu, a tedy jediný podnik ve smyslu článku 81 ES. Konkrétně přísluší mateřské společnosti, aby předložila veškeré důkazy, které se týkají hospodářských a právních organizačních vazeb mezi jejími dceřinými společnostmi a jí samotnou a o kterých se domnívá, že mohou prokázat, že netvoří jedinou hospodářskou entitu. Tribunál totiž musí při posuzování zohlednit souhrn důkazů předložených účastníky řízení, jejichž povaha a význam se může lišit podle charakteristických rysů každého projednávaného případu.

(viz bod 75)

3. U provádění důkazů o protiprávním jednání porušujícím čl. 81 odst. 1 ES platí, že Komise musí prokázat nejen existenci kartelové dohody, ale i dobu jejího trvání. Pro výpočet doby trvání protiprávního jednání, jehož cílem je omezení hospodářské soutěže, je třeba určit dobu, během níž tato dohoda existovala, a sice období, které uplynulo mezi dnem jejího uzavření a dnem, kdy byla ukončena. Jestliže neexistují důkazy, které mohou přímo prokázat dobu trvání protiprávního jednání, musí se Komise opřít alespoň o důkazy vztahující se k časově dostatečně blízkým skutkovým okolnostem tak, aby bylo možné důvodně připustit, že toto protiprávní jednání trvalo nepřetržitě mezi dvěma konkrétními daty.

(viz body 56, 58–59)

Tak tomu není v případě, kdy Komise zejména nepředloží žádný konkrétní důkaz umožňující konstatovat, že v blíže určeném období došlo ke shodě vůle mezi dotýčným podnikem a dalšími účastníky kartelové dohody, a kdy z písemností předložených v rámci diskuse neplyne, že by některý účastník kartelové dohody vůči dotýčnému podniku učinil projev vůle, jenž by měl protisoutěžní cíl.

4. Pokyny o metodě stanovování pokut [uložených] podle čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 a čl. 65 odst. 5 Smlouvy o ESUO rozlišují méně závažná protiprávní jednání, závažná protiprávní jednání a velmi závažná protiprávní jednání (bod 1 A první a druhý pododstavec pokynů). Provedené rozdělení podniků dále spočívá v tom, že pro účely zařazení každého podniku do příslušné kategorie je v souladu s bodem 1 A třetím, čtvrtým a šestým pododstavcem pokynů určen jeho individuální příspěvek – ve smyslu jeho skutečné hospodářské schopnosti – k úspěchu kartelové dohody.

Pouhá skutečnost, že k jedné společnosti byl k výkonu práce dočasně přidělen zaměstnanec jiné společnosti, která se účastnila kartelové dohody, sama o sobě nemůže znamenat, že prvně uvedená společnost se automaticky stává účastníkem kartelové dohody. Za těchto okolností totiž nelze vyloučit, že se dotýčný zaměstnanec rozhodne, že společnost, ke které byl dočasně přidělen, nezapojí do protisoutěžních praktik anebo že daná společnost přijme opatření k zamezení tomuto druhu jednání. Komise musí v takovém případě prokázat, že daná společnost na základě informací, které tento zaměstnanec nabyt v rámci výkonu své předchozí funkce, prováděla v dotčeném období dohody uzavřené v rámci kartelové dohody, a tudíž že na trhu nejednala nezávisle.

Individuální příspěvek každého podniku, ve smyslu jeho skutečné hospodářské schopnosti, k úspěchu kartelové dohody je třeba odlišit od skutečného dopadu protiprávního jednání zmiňovaného v bodě 1 A prvním pododstavci pokynů. V posledně uvedeném případě je skutečný dopad protiprávního jednání zohledněn, lze-li jej měřit, k zařazení protiprávního jednání do kategorie méně závažného, závažného nebo velmi závažného protiprávního jednání. Naproti tomu individuální příspěvek každého podniku je zohledněn při zvažování částek stanovených podle závažnosti protiprávního jednání.

(viz body 88–89, 91–93, 95)

Komise se proto i v případě, že neexistuje měřitelný skutečný dopad protiprávního jednání, může v souladu

s bodem 1 A třetím, čtvrtým a šestým pododstavcem pokynů a poté, co kvalifikovala protiprávní jednání jako méně závažné, závažné nebo velmi závažné, rozhodnout, že dotyčné podniky odliší.

(viz body 122–124)

5. Z popisu velmi závažných protiprávních jednání v pokynech o metodě stanovování pokut [uložených] podle čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 a čl. 65 odst. 5 Smlouvy o ESUO plyne, že dohody a jednání ve vzájemné shodě, jejichž účelem je zejména stanovení cenových cílů nebo rozdělení tržních podílů, lze kvalifikovat jako „velmi závažná“ na základě jejich samotné povahy, aniž je Komise povinna prokazovat skutečný dopad protiprávního jednání na trh. Kromě toho jsou horizontální kartelové dohody v oblasti cen nejzávažnějšími protiprávními jednáními, která porušují právo hospodářské soutěže, a mohou tedy být samy o sobě kvalifikovány jako velmi závažné.

(viz bod 126)

6. Právo být ve správním řízení před Komisí vyslechnut je zásada, která zejména vyžaduje, aby oznámení námitek, které Komise zasílá podniku, jemuž zamýšlí uložit sankci za porušení pravidel hospodářské

soutěže, obsahovalo základní skutečnosti uplatňované vůči tomuto podniku, jako například vytýkané skutkové okolnosti, jejich kvalifikaci a důkazy, o něž se Komise opírá, aby mohl uvedený podnik užitečně uplatnit své argumenty v rámci správního řízení, které je proti němu vedeno. Komise konkrétně při výpočtu pokuty splní svou povinnost dodržet právo podniků být vyslechnuty, jestliže v oznámení námitek výslovně uvede, že bude zkoumat, zda je dotyčným podnikům třeba uložit pokuty, a uvede-li hlavní skutkové a právní okolnosti, které mohou vést k uložení pokuty, jako je závažnost a délka trvání předpokládaného protiprávního jednání a skutečnost, že k němu došlo „úmyslně nebo z nedbalosti“. Komise jim tak poskytuje údaje nezbytné pro jejich obhajobu nejen proti zjištění protiprávního jednání, ale i proti uložení pokuty.

(viz bod 128)

7. Rozdělí-li Komise dotyčné podniky do kategorií za účelem stanovení výše pokut za protiprávní jednání porušující čl. 81 odst. 1 ES, musí být stanovení

prahových hodnot pro jednotlivé takto určené kategorie soudržné a objektivně odůvodněné. Mezi skutečnosti posuzované v rámci závažnosti protiprávního jednání lze případně zahrnout i objem a hodnotu zboží, které je předmětem protiprávního jednání, stejně jako velikost a hospodářskou sílu podniku, a tím i vliv, jaký mohl vykonávat na trh. Z toho plyne, že Komise může pro účely stanovení pokuty přihlídnout jak k celkovému obratu podniku, který vypovídá, byť jen přibližně a nedokonale, o jeho velikosti a hospodářské síle, tak k části tohoto obratu pocházející z výrobků, které jsou předmětem protiprávního jednání, jež tedy může vypovídat o rozsahu tohoto jednání. Kromě toho z uvedeného plyne, že jednomu ani druhému z těchto obrátů nelze přikládat přílišný význam ve srovnání s jinými posuzovanými faktory, a že tedy stanovení přiměřené pokuty nemůže být výsledkem pouhého výpočtu založeného na celkovém obratu.

získaná čísla byla pokud možno srovnatelná. Z toho plyne, že daný podnik může vyžadovat, aby Komise v jeho případě vycházela z jiného období, než které bylo zohledněno na obecné úrovni, jen tehdy, prokáže-li, že obrat, jehož dosáhl v průběhu posledně zmíněného období, nepředstavuje z důvodů jemu vlastních údaj o jeho skutečné velikosti a hospodářské síle ani o rozsahu protiprávního jednání, jehož se dopustil.

(viz body 131, 133)

V případech, kdy je za účelem určení vztahu mezi ukládanými pokutami třeba vycházet z obratu podniků účastníků se téhož protiprávního jednání, je nezbytné stanovit zohledňované období tak, aby

8. Pravomoc Komise ukládat pokuty podnikům, které úmyslně nebo z nedbalosti poruší ustanovení článku 81 ES, je jedním z prostředků svěřených Komisi za tím účelem, aby mohla plnit úkol dohledu, který jí svěřuje právo Společenství a který zahrnuje povinnost provádět obecnou politiku směřující k uplatňování zásad v oblasti hospodářské soutěže stanovených ve Smlouvě a v tomto smyslu směřovat chování podniků. Z toho vyplývá, že při posuzování závažnosti protiprávního jednání pro účely stanovení výše pokuty musí Komise dbát na to,

aby její konání mělo odrazující účinek, zejména v případě protiprávních jednání, která zvláště citelně ohrožují dosažení cílů Společenství.

Odrazující cíl, který Komise oprávněně sleduje při stanovení výše pokuty, směřuje k zajištění dodržování Smlouvou stanovených pravidel hospodářské soutěže ze strany podniků při uskutečňování jejich činností v rámci Společenství nebo Evropského hospodářského prostoru. Z toho plyne, že se odrazující faktor, který lze do výpočtu pokuty zahrnout, hodnotí tak, že se zohledňuje řada prvků, a nikoli pouze konkrétní situace dotčeného podniku. Tato zásada se uplatní zejména tehdy, když Komise stanovuje násobící koeficient za účelem odrazení, jímž se upravuje pokuta uložená určitému podniku.

(viz body 148–151)

To vyžaduje, aby částka pokuty byla upravena tak, aby byl zohledněn zamýšlený dopad na podnik, kterému je uložena, aby se nestala nezanedbatelnou, nebo naopak nadměrnou, zejména s ohledem na finanční schopnost dotčeného podniku, v souladu s požadavky vycházejícími jednak z potřeby zajistit účinnost pokuty, a jednak z dodržení zásady proporcionality. Velký podnik, který disponuje značnými finančními zdroji v porovnání se zdroji ostatních účastníků kartelové dohody, může snadněji shromáždit nezbytné prostředky na úhradu své pokuty, což odůvodňuje, aby pro účely dostatečně odrazujícího účinku byla uložena, zejména s použitím násobícího koeficientu, pokuta úměrně vyšší, než jaká by byla uložena za stejné protiprávní jednání, jehož se dopustil podnik, který takové zdroje nemá. Konkrétně je pro účely stanovení výše pokuty relevantní zohlednit celkový obrat jednotlivých podniků, které se účastnily kartelové dohody.

9. Náklady, které vynaložily dotyčné podniky za účelem zřízení bankovní záruky, která pokrývá výši pokuty, jež jim byla uložena, nepředstavují nutně výdaje vynaložené účastníky řízení v souvislosti s řízením, a nejsou tedy součástí nákladů řízení, jejichž náhradu lze přiznat podle článku 91 jednacího řádu.

(viz bod 172)